

VILÁGVÁROS LESZ-E VALAHA BUDAPEST?

Riport 1885-ből a magyar fővárosról – Goldbaum úr a „Gartenlaube” hasábjain megleckéztette a magyarokat

Ötven évvel ezelőtt, a jobb világban, amikor az emberek kevés volt a gondjuk, az ujságok nyugodalmasabb eseményekről számoltak be, mint manapság. Egy-egy útleírás valóságos szenzációnak számított még, különösen, ha olyan titokzatos, vad vidékről szólt, mint Magyarország, amelyről a nyolevanas években a külföldön még azt hitték, hogy a duhaj „Tschikoszok”-ok és „Betyárok” kizárólagos uralma alatt áll. Minden hősi bátorságát összeszedte tehát az a bécsi társaság, amely a német írók és hírlapírók képviselőiben 1885-ben ellátogatott a budapesti országos kiállításra. Az egyik utas, Goldbaum Wilhelm úr, a „Gartenlaube” című folyóiratban be is számolt budapesti élményeiről. Bizony, nem átalotta megmondani véleményét a magyarokról, erről a „keleti önfeledtségben élő orientális fajról”. Kétnapos budapesti tartózkodás elég volt számára, hogy magas nyugati piederstálra állva elemezze a magyar lelket, amint ez az alábbiakból ki fog tűnni.

Már Komáromban meglepetten tapasztalja a magyar vendégszeretet nagy melegséget. A hajón cigányzenével és tokaji borral fogadják a német urakat. Igaz, hogy a lelkesedést valamelyest lehűti a magyarnyelvű üdvözlőbeszéd, amelyből egy szót sem értenek meg. Valószínűen ezért kezd kissé epés hangon hangulatos cikkét:

„A magyar politikus nép, amely annál is inkább vendégszerető, mert érdeke, hogy jól bánjon az idegennel.”

A meleg fogadtatáson mégis csodálkozik. Valahogyan nem fér a fejébe, hogy a magyarok miért barátkoznak szívesebben a németekkel, mint az őket környező szlávokkal. Az akkoriban még alig tizenkét éve egyesített Budapestről a következőket írja:

„Jobban teszi az idegen, ha nem Pestről, hanem Budapestről beszél, mert Pest az utóbbi három évtized kellemetlen emlékeit eleveníti fel, míg Budapest a visszanyert magyar nemzeti önállóság jelképe. Ha Budapestről, Petőfiről, Jókairól, Munkácsyról és Liszt Ferencről esik szó, felcsillannak a sötét, ázsiai, magyar szemek...”

A FA A VIDÉKRE VALÓ, NEM A VÁROSBA!

Szinte sajnálja, hogy nem a régi magyar világba került:

„...nincs már szegénylegény (armer Bursche), a csárda is civilizálódott már, a cigányok egészen közönséges polgári ruhában járnak és a legendás Rózsa Sándornak nyoma sincs többé... A nyugtalan magyar szellem egy évtized alatt erőre kapott és helyrehozta, bepótolta mindazt, amit a centralizáció egy fél évszázad alatt elmulasztott. Nemrégiben még más állapotok uralkodtak a magyar fővárosban. Egy alkalommal valaki azzal a kéréssel fordult Pest város magisztrátusához, hogy ültetessen fákat a terekre és a főbb útvonalakon. A városi tanács így válaszolt:

— A fa a vidékre való,

Manapság persze már nagyon szép kertek és parkok virulnak mindenfelé. Az idegen ugyancsak megcsodálja a Margitszigetet, a Zugligetet és a Városerdő üde zöldjét“

JÓKAINAK HATÁROZOTTAN VAN TEHETSÉGE

A magyar nemzet öntudata minduntalan a szűkkeblűség látogatását kelti Goldbaum úrban, aki nem nagyon szerethette a magyar szót:

„A pesti oldalon valósággal el van veszve az idegen. Nemcsak az utaneveket viselő táblák, de még a cégfeliratok is magyar nyelvűek. Van olyan bérkocsis, aki nem is tud németül...”

Az akkoriban újjáéledt, hatalmasan fejlődő főváros és Magyarország gyors haladása minduntalan a politikai elmékedések világába zökkenti vissza az érdeemes vendéget:

„Magyarországnak sohasem voltak idealista, szentimentális államférfiai. Csak egy akadt köztük, aki gyakorlati politikus és költő is volt egyszerre: Eötvös József báró, a „Falu jegyzője” szerzője. Andrássyról — akiről különben a néhány nappal ezelőtt megnyitott szép pesti sugárutat elneveztek —, Deák-ról és Tisza Kálmánról egyaránt csak azt lehet mondani, hogy elsősorban gyakorlati emberek... Az egyik szónok a hallgatóság zajos „halljuk”-kiáltásai közepette a magyar Victor Hugonak nevezte Jókai Mórt, aki valósággal gyártja a könyveket. Eddig állítólag már 300-at írt. Határozottan van költői tehetsége...”

MAGYARORSZÁG NEM VOLT, HANEM LESZ, HA...

„A bécsi kiállítás miniatűr mását vélnénk látni, ha nem tüzes tokaji bor folyna az országos kiállítás sátraiban és nem a magyar nők éjfékete szeméit látnánk magunk körül...”

De Goldbaum úr nemesak a kiállítást, de mindent, amit Magyarország a kiegyezés óta felépített, importárúnak bélyegez:

„Magyarország nagy fellendülését csakis a német-osztrák kibékülés tette lehetővé... a magyar mégis csak sajátmagáért dolgozik, nem pedig az egész emberiségért. Világosnál — ez a magyar nemzet Sedan-ja — nem általános emberi érdekekért való áldozatkésztséget tanult a magyar, hanem csak azt, hogy csupán a maga érdekeit szolgálja.”

„Itt ülök a dunaparti kioszkban és nézem a város páratlanul szép körvonalait: a királyi várat, a Gellérthegy vad szikláit és a Duna hajkait... Körülöttem érthetetlen, idegen nyelven beszélnek az emberek. A kétnapos, nagyon is gazdag program folyamán mély bepillantást nyertem a magyar életbe... Magyarország nem volt, hanem lesz! — ez Széchenyi mondása, ennek a jegyében történik ma minden Magyarországon, de Magyarország mindaddig csak lesz, amíg meg nem tanulja azt, hogy a nemzeti önzés az önzetlenségnek és a humanizmusnak csak egy fejezete lehet...”

Szerencsére nem sokáig gyötrik Goldbaum úr sejtő lelkét a magyar élet furcsaságai:

„...szágu a vonat, alig ébredünk fel, máris németül köszönt ránk a hordár, Bécsben vagyunk, Európában. Vajjon világváros lesz-e valaha Budapest?...”

A folyóirat következő oldalán a gyönyörű útleírásnak megfelelő „szép” kép van. Ez a címe: „auf der Landpartie”. Édeskés együgyűen mosolygó, puffos ruhájú hölgyikét ábrázol, aki napernyővel védi arcát a gyilkos napsugártól, nehogy véletlenül egészséges, barnapiros színt kapjon. Mellette csöckézelős, palacintakalapos fiatalember legyeskedik. Olyan cukrozott, olyan valótlan az egész, mint Goldbaum úr elmékedései, amelyekben önzetlenségre akarta megtanítani a magyarokat és látnoki szemmel megjósolta, hogy Budapest sohasem lesz világváros.

A nyugat felé tanusított önzetlenséggel ugyancsak megjártuk azóta. Még szerencse, hogy a „szűkkeblűen magyar” Budapest mégiscsak világváros lett.